

LESKOVAC

UPITNIK - MIŠLJENJE PRIVREDNOG SEKTORA

Prerađivačka industrija

Mart 2016.

Anketu sprovela
Agencija za lokalni ekonomski razvoj

Contents

I UVOD	2
II METODOLOGIJA	2
III PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA.....	2
1. Profil anketiranih preduzeća i preduzetnika	2
2. Opšta poslovna klima i njen uticaj na investicione planove	3
2.1 Faktori koji utiču na razvoj	3
2.2 Ocena prostora za poslovanje.....	4
2.3 Planovi za dalji razvoj	4
2.4 Uslovi za dalji razvoj.....	5
2.5 Izvoz i izvozna tržišta.....	5
3. Zaposleni i radna snaga	5
3.1 Zapošljavanje.....	5
3.2 Struktura zaposlenih	7
3.3 Podsticajna sredstva lokalne samouprave	8
3.4 Prosečna zarada	8
3.5 Kvalitet radne snage	8
3.6 Nedostatak stručnih kadrova	8
4. Javne usluge i odnosi sa vlastima.....	9
4.1 Saradnja privrednika sa javnim institucijama	9
4.2 Kvalitet usluga u gradu.....	9
4.3 Predlozi za unapredjenje usluga	10
4.4 Ocena lokalne samouprave.....	10
4.5 Mišljenje o Jedinственом šalteru i ALER-u	11
4.6 Proces dobijanja građevinskih dozvola	12
4.7 Generalno mišljenje o Leskovcu	12
5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	13

I UVOD

Agencija za lokalni ekonomski razvoj je od marta do juna 2015. godine, sprovela Anketu o stanju privrede i mišljenju privrednog sektora među mikro, malim i srednjim preduzećima i preduzetnicima u Leskovcu.

Svrha ove ankete je da se obezbede korisne i pouzdane informacije o stanju u privredi i stavovima poslovne zajednice u Leskovcu. Upitnici su sačinjeni od pitanja čijom analizom dobijamo odgovore na to kakva je poslovna klima u gradu, kako se privrednici Leskovca kotiraju na tržištu, kakve poteškoće u poslovanju imaju. Sem toga ispituje se i zadovoljstvo privrednika kvalitetom lokalne samouprave, javnih preduzeća, kao i državnih institucija zaduženih za podršku razvoju biznisa. Upitnik obuhvata istorijat i status firmi, prirodu njihovog posla, mesto na tržištu, pitanja radne snage i zaposlenosti, planove za investicije, informacije o poslovnim objektima, usluge lokalne samouprave i odnose sa njom i sveukupne utiske o gradu kao mestu za poslovanje.

II METODOLOGIJA

Anketa je radjena filtriranjem evidentiranih preduzeća i preduzetničkih radnji iz online Registra preduzeća Agencije za lokalni ekonomski razvoj koja nisu anketirana u prethodnoj 2014.godini uz dopunu neanketiranih preduzeća i preduzetnika iz baze APR-a. Anketom su obuhvaćena mikro,mala i srednja preduzeća i preduzetničke radnje. Ukupan broj pravilno popunjenih anketa je 210. Kako bi podaci dobijeni iz upitnika bili što korisniji, rezultate ankete smo obradjivali prema delatnostima kojima se privrednici bave. Uzorak je reprezentativan prema procentu zastupljenosti preduzeća i preduzetničkih radnji, kao i prema procentu zastupljenosti odredjenih delatnosti. Rezultati ankete su podeljeni prema sledećim delatnostima i oblastima:

1. Prerađivačka industrija koja obuhvata proizvodna preduzeća i preduzetnike iz oblasti prehrambene, tekstilne, hemijske, drvne, metalne, nemetalne, elektro industrije i proizvodnje proizvoda od gume i plastike;
2. Trgovina na veliko i malo i sve uslužne delatnosti;

Istraživanje je vršeno metodom "lice u lice" u prostorijama anketiranih privrednika. Prosečno trajanje intevjua je 50 minuta. Kako bi se podstakli kompletni i iskreni odgovori, privrednici su najpre uvereni da se ovaj izveštaj neće pozivati na konkretne firme, te da će formulari upitnika ostati poverljivi.

III PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA

1. Profil anketiranih preduzeća i preduzetnika

Ukupan broj anketiranih privrednika u sektoru prerađivačke industrije je 77. Privrednici obuhvaćeni istraživanjem predstavljaju reprezentativan uzorak ukupnog broja mikro, malih i srednjih preduzeća i preduzetnika u Leskovcu. Uzorak obuhvata 31-nu preduzetničku radnju od 163 registrovanih i 46 od 200 registrovanih preduzeća u sektoru prerađivačke industrije. Prema veličini preduzeća, dvadeset dva preduzeća su mikro, devetnaest je malih preduzeća a pet srednjih preduzeća. Posebno treba naglasiti da je u

anketiranim srednjim preduzećima zaposleno ukupno 1258 radnika što čini oko 40% zaposlenih kod svih anketiranih privrednika u prerađivačkom sektoru. Više od polovine anketiranih privrednika je iz sektora drvne i prehrambene industrije.

Od ukupnog broja anketiranih, najveće učešće imaju firme sa vekom poslovanja preko 15 godina, čak 42%.

U tabelama 1. i 2. predstavljen je uporedni prikaz anketiranih privrednika i broja registrovanih privrednika u definisanoj oblasti proizvodnje.

Tabela 1:

Preduzetnici						
Oblasti prerađivačke industrije	Prerada drveta i proizvodnja od drveta, plute, slame i pruća i nameštaja	Proizvodnja tekstila i odevnih predmeta	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	Proizvodnja metalnih proizvoda	Ostale prerađivačke delatnosti
Broj registrovanih (APR 2014.)	34	21	6	59	4	10
Broj anketiranih	13	4	3	9	1	1

Tabela 2:

Mikro,mala i srednja preduzeća								
Oblasti prerađivačke industrije	Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	Prerada drveta i proizvodnja od drveta, plute, slame i pruća i nameštaja	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	Proizvodnja tekstila i odevnih predmeta	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda i električne opreme	Proizvodnja proizvoda od nemetalnih minerala	Proizvodnja metalnih proizvoda
Broj registrovanih (APR 2014.)	15	11	32	55	28	8	8	13
Broj anketiranih	5	3	8	12	10	2	2	4

2. Opšta poslovna klima i njen uticaj na investicione planove

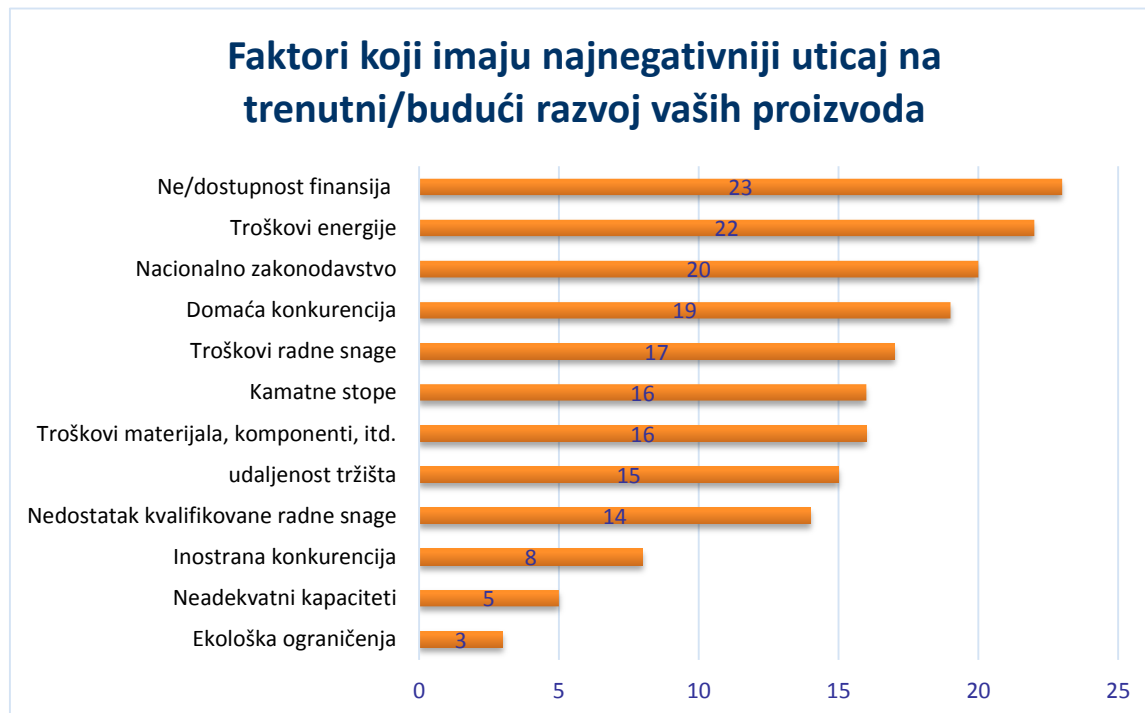
2.1 Faktori koji utiču na razvoj

Kada je u pitanju razvoj proizvoda i usluga, ispitani privrednici, proizvođači su kao najuticajnije faktore ocenili:

- nedostupnost finansija
- troškove energije
- nacionalno zakonodavstvo

- domaću konkurenciju
- troškove radne snage (Grafikon 1).

Grafikon 1:

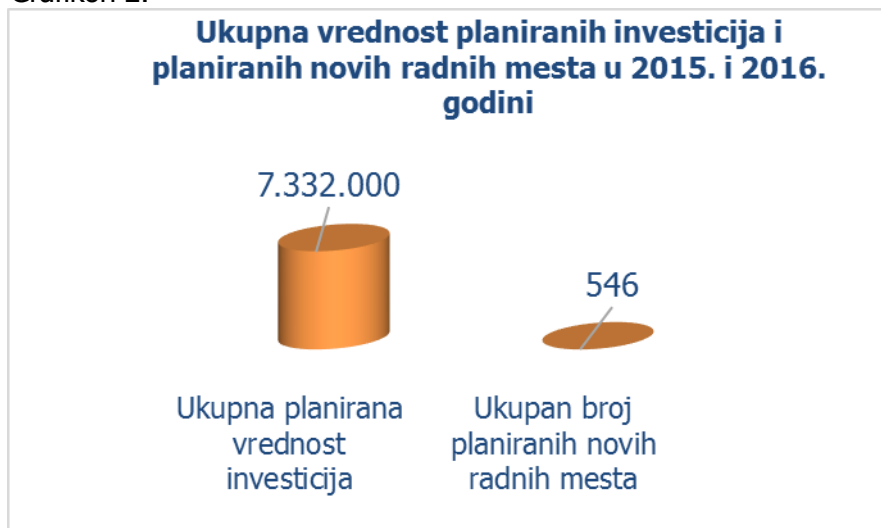
2.2 Ocena prostora za poslovanje

Prostor u kome posluju je zadovoljavajući. 70% anketiranih su vlasnici prostora u kome posluju, dok ostali zakupljuju prostor za poslovanje. 73% privrednika smatra da poseduje dovoljno prostora za proširenje sopstvenih poslovnih aktivnosti dok 12% anketiranih ima planove da izda u zakup ili proda deo poslovnih prostorija koje im nisu potrebne za poslovanje.

2.3 Planovi za dalji razvoj

Ukupno 43% anketiranih planira investicije u cilju povećanja proizvodnje u 2015. i 2016. godini, dok 21% anketiranih još uvek razmatra mogućnosti za dalja ulaganja. Prema njihovim planovima, ulaganjem oko 7.332.000 evra, zaposlilo bi se ukupno 546 radnika. Najznačajnija zapošljavanja planirana su u oblasti prehrambene i tekstilne industrije.

Grafikon 2:

Anketirani privrednici su u 2014.godini investirali u unapređenje sopstvenog biznisa ukupno 3.765.000,00 evra, uglavnom u izgradnju, rekonstrukciju objekata i opremu. Samo tri anketirana privrednika razmatraju premeštanje proizvodnje ili dela proizvodnje iz Leskovca. Razlozi zašto se preseljenje uopšte razmatra su niži troškovi poslovanja i dostupnost prostora za poslovanje.

2.4 Uslovi za dalji razvoj

Ako posmatramo odgovore na pitanja o uslovima za razvoj biznisa u Leskovcu i regionu, možemo primetiti da je 72% ispitanih izuzetno zadovoljno tržištem, a čak 85% anketiranih ima kvalifikovanu radnu snagu potrebnu za razvoj poslovanja. Kada je snabdevanje sirovinom i komponentama u pitanju, 45% privrednika se ne oslanja na region Južne Srbije.

2.5 Izvoz i izvozna tržišta

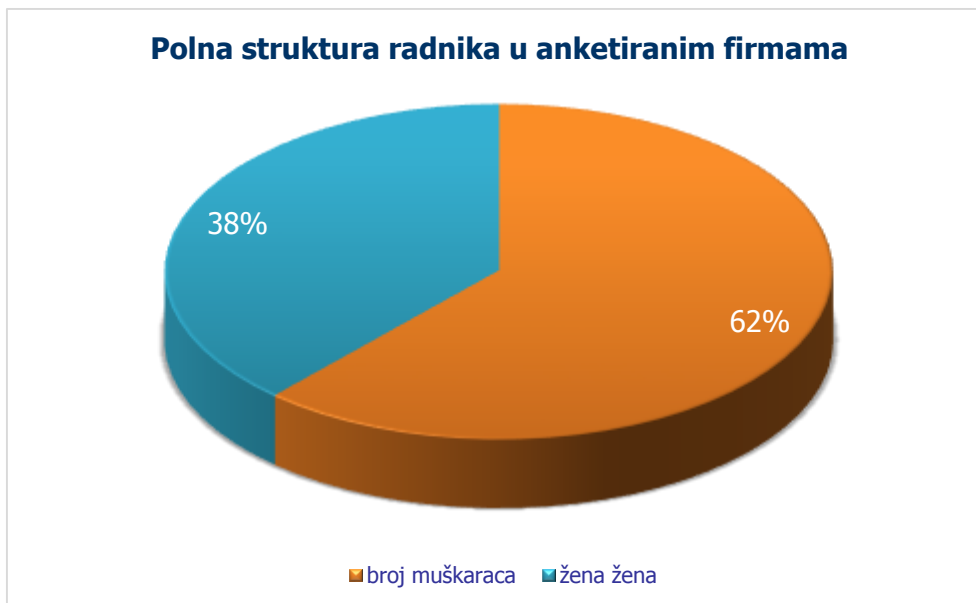
Od 77-oro anketiranih privrednika, 26-oro su evidentirani kao izvoznici proizvoda. Najveći broj privrednika za izvozno tržište izabralo je Nemačku i Makedoniju a zatim slede Italija i Slovenija. U ovim firmama došlo je do vidljivog porasta vrednosti izvoza. Naime, indeks rasta godišnjeg izvoza 2014.godine u poredjenju sa 2012.godinom iznosi 168. Kao izvozni artikli u prehrambenoj industriji prepoznati su zamrznuta višnja i pečurke, u drvenoj industriji bukovi elementi i kuhinjski nameštaj, dok se u tekstilnoj industriji najviše izvoze čarape.

3. Zaposleni i radna snaga

3.1 Zapošljavanje

Anketirana preduzeća i preduzetnici u sektoru prerađivačke industrije zapošljavaju ukupno 3190 radnika, od toga 1223 žena (Grafikon 3).

Grafikon 3:

Ukoliko pogledamo rezultate koji nam pokazuju broj radnika razvrstan prema načinu registrovanja kod anketiranih preduzeća (Tabele 4), primetićemo da je najveći broj radnika, srazmerno broju anketiranih preduzeća, zaposlen u preduzećima nemetalne i tekstilne industrije a zatim u oblasti proizvodnji proizvoda od gume i plastike. Kod preduzetnika, prosečno po firmi, evidentiran je najveći broj zaposlenih u firmama koje se bave proizvodnjom proizvoda od gume i plastike i u drvnoj industriji (Tabela 3). U firmama 31-og preduzetnika zapošljeno je ukupno 518 radnika, što je 16,7 radnika po poslodavcu, dok 46 anketiranih preduzeća zapošljava 2672 radnika, tj. 58 radnika po preduzeću.

Tabela 3:

Preduzetnici							
Oblasti prerađivačke industrije	Prerada drveta i proizvodnja od drveta, plute, slame i pruča i nameštaja	Proizvodnja tekstila i odevnih predmeta	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	Proizvodnja metalnih proizvoda	Ostale preradivačke delatnosti	
Broj anketiranih biznisa	13	4	3	9	1	1	
Ukupan broj radnika	314	5	131	59	4	5	

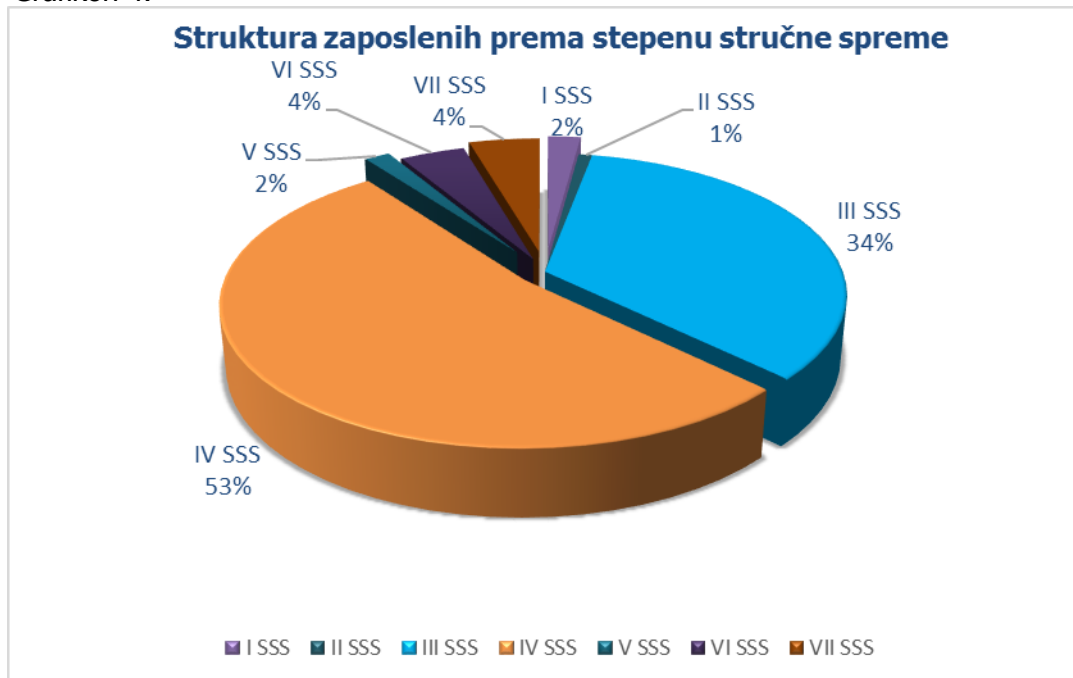
Tabela 4:

Mikro,mala i srednja preduzeća								
Oblasti prerađivačke industrije	Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	Proizvodnja proizvoda od gume i plastike	Prerada drveta i proizvodnja od drveta, plute, slame i pruća i nameštaja	Proizvodnja prehrambenih proizvoda	Proizvodnja tekstila i odevnih predmeta	Proizvodnja računara, elektronskih i optičkih proizvoda i električne opreme	Proizvodnja proizvoda od nemetalnih minerala	Proizvodnja metalnih proizvoda
Broj anketiranih biznisa	5	3	8	12	10	2	2	4
Ukupan broj radnika	193	237	246	773	932	11	227	53

3.2 Struktura zaposlenih

Struktura zaposlenih prema stepenu stručne spreme kod anketirani poslodavaca je sledeća: po 2% zaposlenih je sa I i V stepenom stručne spreme, 1% radnika je sa II stepenom, sa III stepenom 34% zaposlenih a čak 53% sa IV stepenom. Samo je po 4% radnika u anketiranim firmama sa VI i VII stepenom stručne spreme (Grafikon 4).

Grafikon 4:

3.3 Podsticajna sredstva lokalne samouprave

Od anketiranih firmi, 11-oro je koristilo podsticaje koje nudi lokalna samouprava. Sredstva koja su korišćena su uglavnom subvencije za otvaranje novih radnih mesta, samo dva privrednika je koristilo subvenciju za samozapošljavanje dok je jedan privrednik po programu stručne prakse angažovao dva lica. Ukupan broj zaposlenih po programima subvencija lokalne samouprave je 103 od kojih je čak 99-oro primljeno u radni odnos preko programa novih radnih mesta u protekle tri godine.

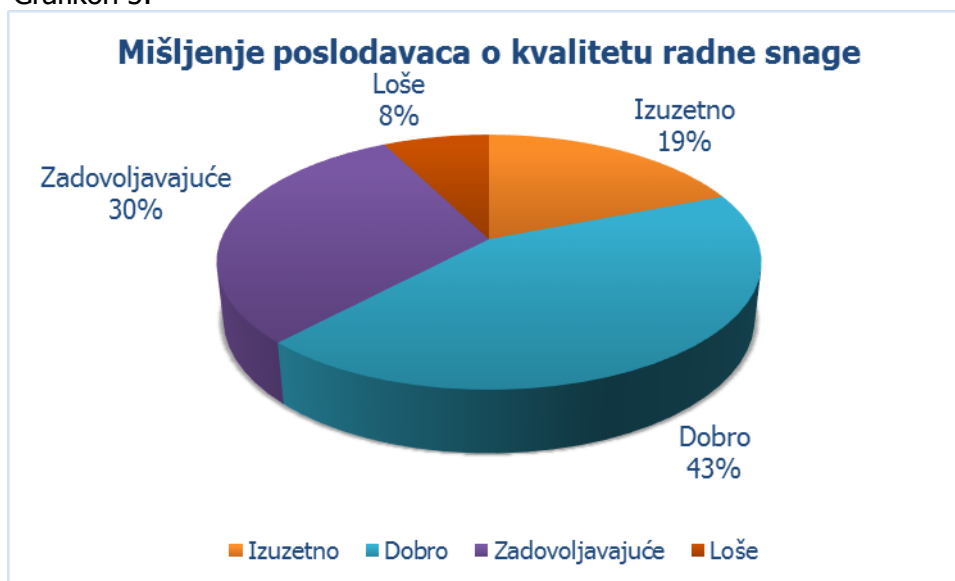
3.4 Prosečna zarada

Prosečna plata kod anketiranih poslodavaca je 26.540,00 dinara u 2015.godini i beleži blagi porast od 4,36% u odnosu na prethodnu godinu. Prosečna neto plata u Leskovcu, prema podacima Zavoda za statistiku Republike Srbije, za 2015. godinu iznosi 34.178,00. To znači da su plate zaposlenih u preduzećima i kod preduzetnika u prerađivačkoj industriji ispod proseka za Leskovac tj. čine 77,65 % prosečne neto zarade za grad Leskovac.

3.5 Kvalitet radne snage

Kvalitet radne snage poslodavci su mogli da ocenjuju kao: izuzetno, dobro, zadovoljava i loše. Poslodavci su svoje radnike ocenili najčešće kao dobre čak u 43% slučajeva a zadovoljavajuće je ocenjeno 30% (Grafikon 5).

Grafikon 5:

3.6 Nedostatak stručnih kadrova

Ukupno 24-oro poslodavaca ima poteškoće u pronalaženju potrebnih specifičnih profesija. Ovi poslodavci iskazuju potrebe za profilima kao što su tehnolozi, stolari, majstori za rad na mašinama, šivači, mašinbravari, metalostugari i inženjeri raznih profila.

4. Javne usluge i odnosi sa vlastima

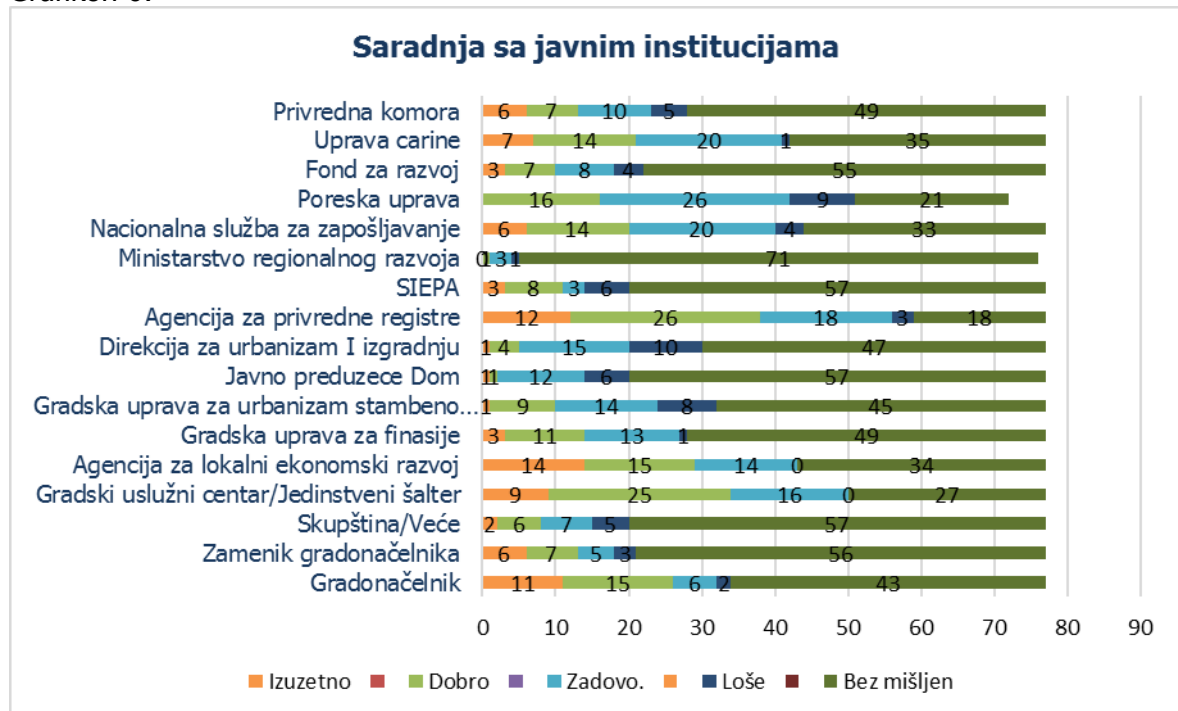
4.1 Saradnja privrednika sa javnim institucijama

Privrednici su ocenjivali i saradnju sa lokalnim i državnim institucijama. Najbolju saradnju privrednici su ostvarili sa predstavnicima:

- Agencije za lokalni ekonomski razvoj,
- Agencije za privredne registre
- Gradonačelnikom
- Gradskog uslužnog centra/Jedinstvenog šaltera

Takodje, ispitanici smatraju da je zadovoljavajući rad, Poreske uprave, Uprave carine i Nacionalne službe za zapošljavanje. (Grafikon 6).

Grafikon 6:

Ukoliko pogledamo samo ocene privrednika nezadovoljnih saradnjom i radom, najviše loših ocena dobili Direkcija za urbanizam i izgradnju, Poreska uprava, Gradska uprava za urbanizam i stambeno-komunalne poslove i Privredna komora.

Kao najveći problem u radu institucija koje su negativno ocenjene, privrednici ističu:

- nepoznavanje problema privrede,
- neažurnost u rešavanju zahteva i problema,
- komplikovane procedure i administracija,
- nestručnost i neljubaznost uposlenika.

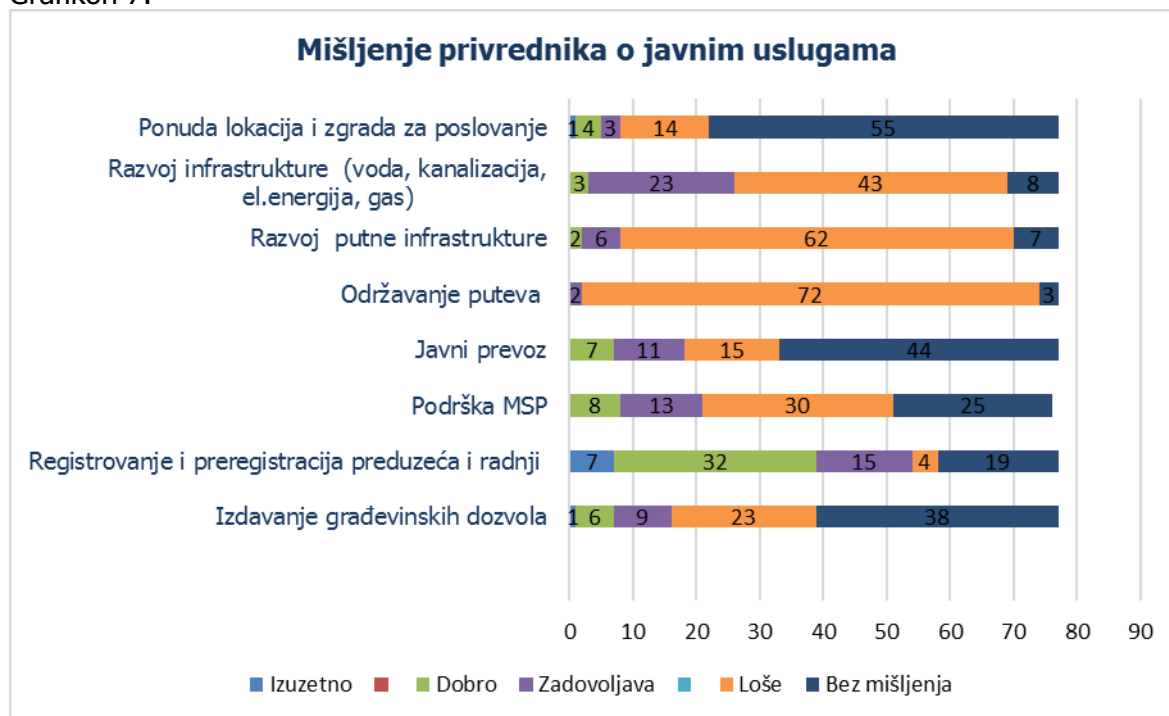
4.2 Kvalitet usluga u gradu

Prema ocenama anketiranih privrednika jedino je proces registrovanja i preregistrovanja radnji i preduzeća funkcionalan, dok prema ostalim odgovorima možemo zaključiti da generalno nisu zadovoljni javnim uslugama u gradu. Od pomenutih loše ocenjenih najviše se ističu:

- održavanje puteva,
- razvoj i održavanje putne i ostale infrastrukture
- podrška MSP sektoru
- izdavanje građevinskih dozvola.

Evidentna je i činjenica da većina ispitanika nema mišljenje o javnom prevozu, o ponudi lokacija i zgrada za poslovanje i izdavanju građevinskih dozvola sa obrazloženjem da im te usluge nisu bile potrebne u prethodnom periodu. Više rezultata možete videti u grafikonu 7.

Grafikon 7.

4.3 Predlozi za unapredjenje usluga

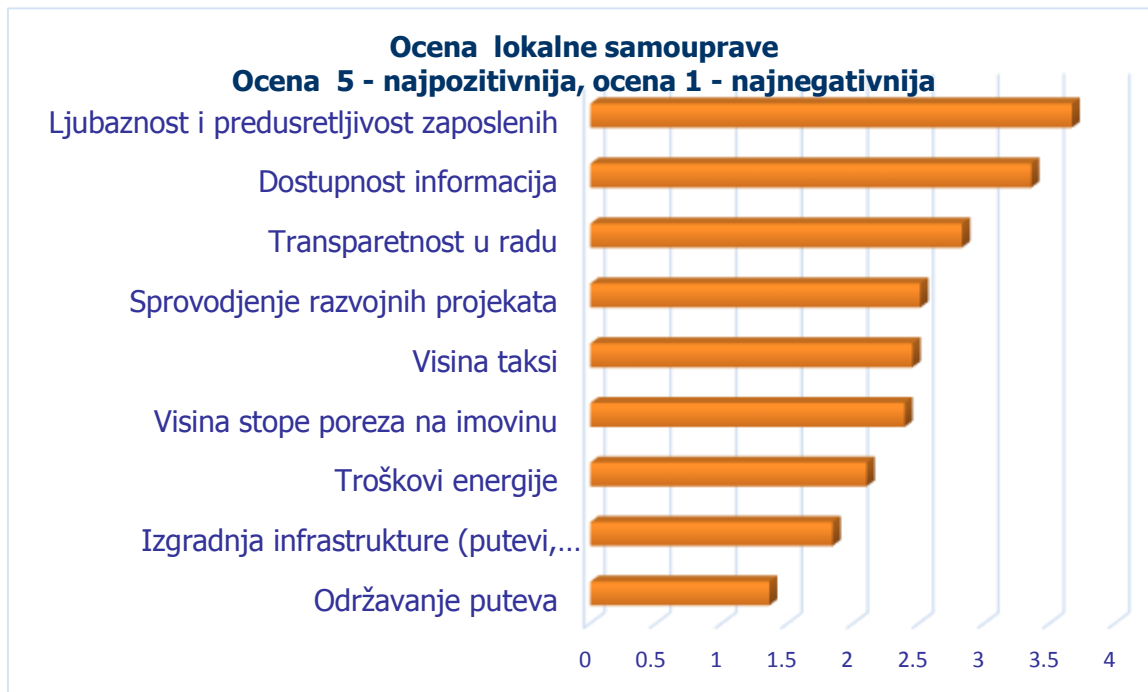
Na pitanje: "Koju uslugu bi prvo trebalo unaprediti?", najčešći odgovor je bio: održavanje puteva i razvoj putne infrastrukture, sistemsko rešavanje i unapređenje usluga, rešavanje problema vode i kanizacione mreže u ruralnom području, podrška razvoju privrede.

4.4 Ocena lokalne samouprave

Anketirani privrednici uglavnom smatraju da je taksa visoka i da se treba smanjiti. Njihova preporuka je da lokalna samouprava unapredi lokalnu poslovnu klimu kroz veću podršku MSP sektoru realizacijom subvencija i podsticaja sa naglaskom na razvoj mikro preduzeća i preduzetnika, organizovanje sajmova i B2B sastanaka, češće sastanke sa privrednicima u cilju rešavanja problema. Pojedini ispitanici žalili su se na visinu cene sakupljanja i odvoženja smeća koju PWW naplaćuje po m² i zahtevaju promenu odluke u naplatu po količini odnetog smeća za pravna lica.

Privrednici su imali mogućnost i da ocene usluge ocenama od 1 do 5. Na osnovu rezultata možemo zaključiti da je prosečna ocena niska (2,5). Najbolju ocenu privrednici su dali za ljubaznost i predusretljivost zaposlenih, dok je najniža ocena data za održavanje puteva. Ovaj rezultat ukazuje na to da su privrednicima infrastrukturni uslovi za rad bitniji od bilo kakvog susreta sa radom lokalne samouprave. Međutim, ako pogledamo pitanja koja su se odnosila isključivo na rad lokalne samouprave, niža ocena je data za sprovođenje razvojnih projekata i transparentnost u radu u odnosu na ljubaznost uposlenika.

Grafikon 8:

4.5 Mišljenje o Jedinstvenom šalteru i ALER-u

Anketom smo ispitivali i mišljenje privrednika o pojedinim uslugama koje pruža lokalna samouprava a koje su privrednicima nezaobilazan korak u razvoju ili su na usluzi razvoju privrede: Uslužni centar, Jedinstveni šalter za izdavanje gradjevinskih dozvola i Agencija za lokalni ekonomski razvoj.

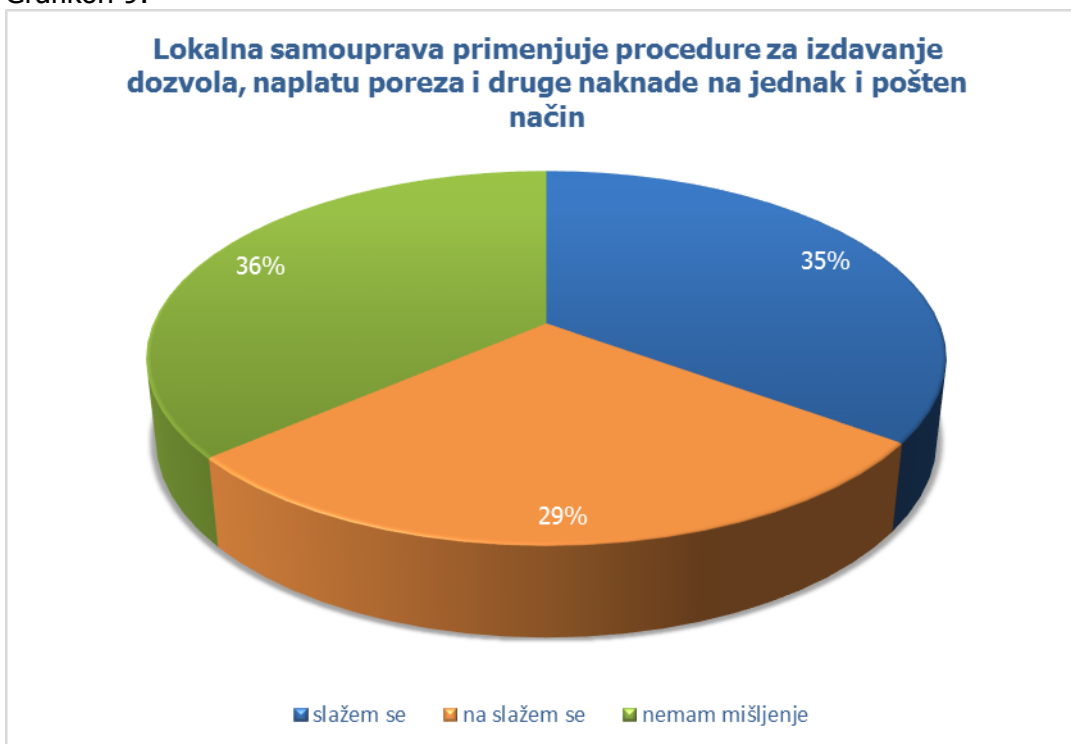
Od privrednika koji su koristili usluge Uslužnog centra, uslugom je u potpunosti zadovoljno 54%, dok 35% ispitanika smatra da bi procedure moglo unaprediti. Usluge Jedinstvenog šaltera koristilo je svega 15% ispitanika, od kojih je 2/3 podnosilo zahtev za izgradnju objekta a 1/3 za dogradnju i adaptaciju objekta. Sajt Jedinstvenog šaltera većina ispitanika nije posetila. O uslovima za gradnju, privrednici su se najčešće informisali na šalteru. Na saglasnost JP Direkcije za urbanizam i izgradnju najduže se čekalo.

Što se tiče usluga ALER-a, 28-oro privrednika je koristilo usluge, i to: 16-oro za dobijanje informacija i 12-oro povodom konkursa za dobijanje podsticajnih sredstava. Moramo napomenuti da je analiza obuhvatila i privrednike koje je ALER po prvi put kontaktirao i koji nisu upućeni u to koje sve usluge i podsticaje u ALER-u mogu dobiti. Svi privrednici su zadovoljni uslugom koju su dobili od ALER-a.

4.6 Proces dobijanja građevinskih dozvola

Kada je pitanje o dobijanju građevinskih dozvola postavljeno nezavisno od toga da li su usluge koristili, evidentna je podela mišljenja ispitanika. Naime, 35% ispitanika smatra da lokalna samouprava primenjuje procedure za izdavanje dozvola, naplatu poreza i druge naknade na jednak i pošten način svim građanima i privrednim subjektima dok se 29% ispitanika ne slaže sa tim. (Grafikon 9).

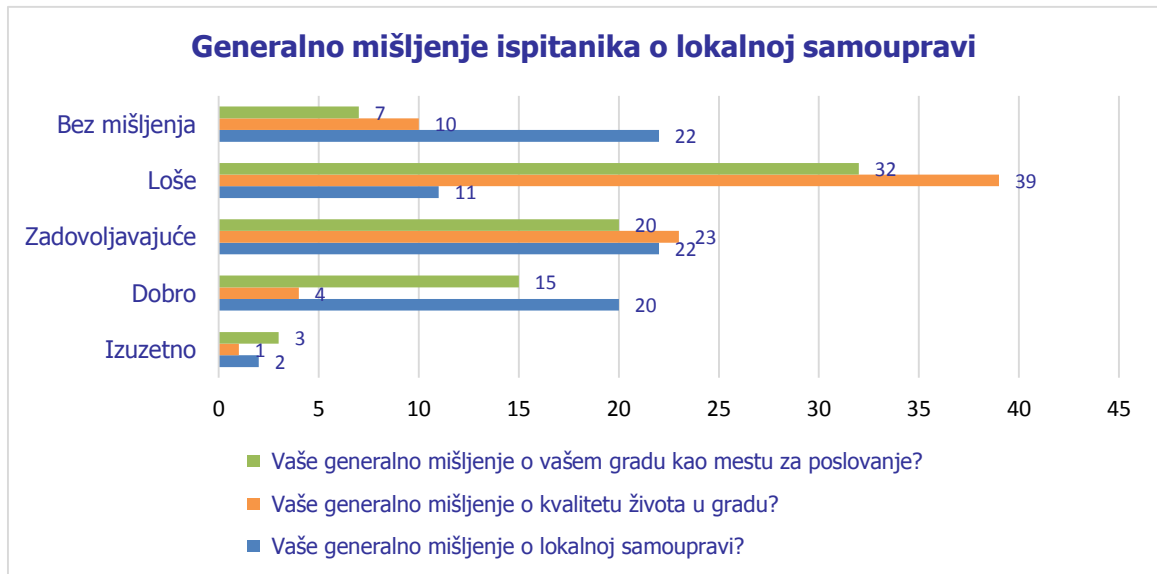
Grafikon 9:

4.7 Generalno mišljenje o Leskovcu

Generalno mišljenje anketiranih u sektoru prerađivačke industrije o Leskovcu je u 57% slučajeva ocenjeno kao zadovoljavajuće i dobro. Ako posmatramo rezultate mišljenja o Leskovcu kao mestu za poslovanje, 49% privrednika smatra Leskovac dobrim mestom za razvoj biznisa dok 42% ispitanih smatra da je Leskovac loše mesto za poslovanje. Takođe, 50% ispitanika ocenjuje kvalitet života u Leskovcu lošim.

Grafikon 10:

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Rezultati ankete ukazuju na to da lokalna samouprava treba da unapredi saradnju sa MSP i preduzetnicima kroz veću podršku razvoju privrede i rešavanju problema privrede. Sugestije koje je većina privrednika iznela prilikom anketiranja su češće organizovanje sastanaka sa privrednicima i veća finansijska podrška privrednicima za razvoj biznisa.

Na osnovu mišljenja ispitanika izradili smo sledeće preporuke namenjene lokalnoj samoupravi, državnim organima, privredi i drugim zainteresovanim akterima:

- Povećati ulaganja u infrastrukturu, jer je većina privrednika istakla kao najveći problem najpre stanje putne infrastrukture;
- Nastaviti sa podsticajima za nova radna mesta i samozapošljavanje;
- Razmotriti mogućnost podsticaja za dobijanje finansijskih sredstava za dalji razvoj poslovanja;
- Intenzivirati dijalog između nosioca vlasti i malih privrednika i obavezno omogućiti povratnu informaciju na sva pitanja i nejasnoće koji privrednici imaju;
- Raditi na suzbijanju sive ekonomije;
- Organizovati B2B sastanke u cilju inteziviranja saradnje sa posebnim akcentom na kompanije sa komplementarnim proizvodima.